

ยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

ยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทได้ใช้ในการบำบัดรักษาโรคมานานแล้ว แต่เมื่อใช้ในระยะหนึ่งอาจทำให้เกิดการติดยาได้ ร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม มีผลต่อความรู้สึกนึกคิด อารมณ์และการรับรู้ต่างๆ อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคมะเร็งไข้เจ็บอีกมากมายในชีวิต นอกจากนี้อาจมีการนำยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทไปใช้ในทางที่ผิด เช่น นำไปใช้เพื่อบำบัดอาการความต้องการของตนเอง นำไปใช้เพื่อไม่ให้หวัง ใช้มอมเมาผู้อื่นในการก่ออาชญากรรม ก่อให้เกิดปัญหาทางสาธารณสุข สังคม เศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศเป็นอย่างมาก จึงต้องมีแนวทางการปฏิบัติงานควบคุมติดตามผลตรวจสอบ และการติดตามผลอย่างเข้มงวด ปัจจุบันดำเนินการตาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒ พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๕๙

ความหมายของยาเสพติดให้โทษ

ยาเสพติดให้โทษ หมายความว่า สารเคมี หรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกาย และจิตใจในลักษณะสำคัญ เนื่องจากยาออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทส่วนกลาง แต่ออกฤทธิ์เฉพาะแห่ง เช่น เฉพาะส่วนที่ทำให้เกิดการปวด จึงใช้แก้ปวดที่รุนแรงได้ผลดี แต่เสพติดได้ง่าย ทำให้เกิดอาการประสาทหลอน เมื่อหยุดใช้ยาจะเกิดอาการถอนยา ต้องเพิ่มขนาดการเสพ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกาย และจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพจะทรุดโทรมลง ยาเสพติดให้โทษยังรวมถึงพืช หรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ หรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ และสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

ประเภทของยาเสพติดให้โทษ

แบ่งตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้เป็น ๕ ประเภท คือ

๑. ประเภทที่ ๑ เป็นยาเสพติดให้โทษร้ายแรง ไม่มีประโยชน์ทางการแพทย์ และทำให้เกิดการเสี่ยงต่อการติดยา ห้ามผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง เว้นแต่การมีไว้ในครอบครองกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามที่รัฐมนตรีอนุญาต ได้แก่ เฮโรอีน ยาบ้า ยาอี

๒. ประเภทที่ ๒ เป็นยาเสพติดให้โทษทั่วไป เป็นยาที่มีประโยชน์ในการรักษาโรคระดับน้อยจนถึงมาก และทำให้เกิดการเสี่ยงต่อการติดยาของประชาชนในระดับที่ต้องพึงระวัง เช่น Morphine, Pethidine, Oxycodone, Fentanyl, Cocaine, Methadone, Codeine, Opium tincture ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือส่งออก ยาเสพติดประเภทนี้ผลิตและนำเข้า โดยกระทรวงสาธารณสุข และจำหน่ายให้ผู้ที่มีใบอนุญาตจำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง ได้แก่ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ทันตกรรม และสัตวแพทย์ ประโยชน์ที่นำมาใช้ทางการแพทย์ ได้แก่

๒.๑ ใช้แก้ปวด เช่น Fentanyl , Cocaine, Morphine, Pethidine, Codeine

๒.๒ ใช้ในการผ่าตัด เช่น Fentanyl, Morphine

๒.๓ ใช้รักษาผู้ที่ติดยาเสพติด เช่น Opium tincture, Methadone

๒.๔ ใช้ระงับการไอ เช่น Codeine

๒.๕ ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตยาเสพติดให้โทษ ประเภท ๓ เช่น codeine , ผีน

๓. ประเภทที่ ๓ ยาเสพติดให้โทษที่มียาเสพติดให้โทษ ในประเภท ๒ เป็นส่วนผสมอยู่ด้วย ตามที่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับไว้ เป็นยาที่ทำให้เกิดการเสี่ยงต่อการติดยาของประชาชนน้อย แต่ยังคงมีอันตรายและมีประโยชน์มากในการรักษาโรค เช่น ยาแก้ไอผสม Codeine ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 เว้นแต่ได้รับอนุญาต ทั้งนี้ ไม่ใช่บังคับกับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือผู้ประกอบการโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่ง สาขาทันตกรรม จำหน่ายให้แก่คนไข้ของตน หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่ง จำหน่ายใช้กับสัตว์ที่ตนบำบัดหรือป้องกันโรค

๔. ประเภทที่ ๔ คือ สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษ ประเภทที่ ๑ หรือประเภทที่ ๒ นำเข้าโดยกระทรวงสาธารณสุข ขายให้แก่ผู้มีใบอนุญาตจากสำนักคณะกรรมการอาหารและยา ไม่ใช่ยาเสพติดให้โทษโดยตรง แต่เป็นสารตั้งต้นที่นำไปผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษได้ เช่น Acetic anhydride มีประโยชน์ในทางอุตสาหกรรมผลิตแป้ง ผลิตภัณฑ์ต่างๆ แต่มีการลักลอบใช้เพื่อผลิตเฮโรอีน , Anthranilic acid เป็นต้น

๕. ประเภทที่ ๕ เป็นยาเสพติดให้โทษที่มีได้จัดอยู่ในประเภทที่ ๑ ถึง ๔ ได้แก่ กัญชา พืชกระท่อม เห็ดขี้ควาย พืชฝิ่น

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผลบังคับตั้งแต่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานและมีบทบัญญัติบางประการที่ไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ปรากฏผลการวิจัยว่าสารสกัดจากกัญชาและพืชกระท่อมมีประโยชน์ทางการแพทย์เป็นอย่างมาก ซึ่งหลายประเทศทั่วโลกได้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เพื่อเปิดโอกาสให้มีการอนุญาตให้ประชาชนใช้กัญชาและพืชกระท่อมเพื่อประโยชน์ในการรักษาโรคและประโยชน์ในทางการแพทย์ได้

นอกจากนี้ ผู้ใดที่มีกัญชาไว้ในครอบครองเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ การรักษาผู้ป่วย การใช้รักษาโรคเฉพาะตัว หรือการศึกษาวิจัย อยู่ก่อนวันที่ พ.ร.บ.นี้ใช้บังคับ ไม่ต้องรับโทษ โดยจะต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่ พ.ร.บ.นี้ใช้บังคับ แต่ถ้ากรณีที่ไม่ได้รับอนุญาต ให้กัญชานั้นตกเป็นของกระทรวงสาธารณสุขหรือให้ทำลาย.

ความหมายของวัตถุดิบออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

วัตถุดิบออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หมายถึง วัตถุดิบออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งธรรมชาติ หรือได้จากสิ่งธรรมชาติ หรือ วัตถุดิบออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งสังเคราะห์ เป็นยาที่ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง ซึ่งในระบบประสาทส่วนกลาง มีสารเคมีที่ควบคุมการทำงานของร่างกายหลายระบบ เช่น วัตถุดิบออกฤทธิ์ที่มีผลทำให้ไม่อยากกินอาหาร ใช้ประโยชน์ในการลดความอ้วน หรือบางชนิดช่วยให้นอนหลับ

ประเภทของวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

แบ่งตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้ ๔ ประเภท คือ

๑. ประเภท ๑ เป็นวัตถุออกฤทธิ์ที่ไม่มีการนำมาใช้ในทางการแพทย์ และอาจก่อให้เกิดการนำไปใช้หรือมีแนวโน้มในการนำไปใช้ในทางที่ผิดสูง เช่น GHB, DET, Cathinone, Tetrahydrocannabinol กฎหมายจึงห้ามเด็ดขาดไม่ให้ผู้ใดมีไว้ในครอบครอง

๒. ประเภท ๒ เป็นวัตถุออกฤทธิ์ที่มีการนำมาใช้ในทางการแพทย์ และอาจก่อให้เกิดการนำไปใช้ หรือมีแนวโน้มในการนำไปใช้ในทางที่ผิดสูง กฎหมายห้ามมิให้ผู้ใด ผลิต ขาย นำเข้า หรือส่งออก ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 ยกเว้นกระทรวงสาธารณสุข หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากกระทรวงสาธารณสุข ทั้งนี้ ไม่ใช้บังคับกับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่ง สาขาทันตกรรมที่ขายให้แก่คนไข้ของตน หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่งที่ขายเฉพาะสำหรับใช้กับสัตว์ที่ตนบำบัด หรือป้องกันโรค ประโยชน์ที่ใช้ในการแพทย์ ได้แก่

๒.๑ ใช้คลายวิตกกังวล ช่วยให้หลับ เช่น Alprazolam, Midazolam, Nitrazepam , Zolpidem

๒.๒ ใช้รักษาความดันโลหิตต่ำ เช่น Ephedrine

๒.๓ ใช้ลดความอ้วน เช่น Phentermine

๒.๔ ใช้นำสลบ เช่น Ketamine

๒.๕ ใช้รักษาโรคสมาธิสั้น ภาวะง่วงเกิน เช่น Methylphenidate

๒.๖ ใช้ลดอาการคั่งของน้ำมูก บรรเทาอาการคัดจมูก เช่น Pseudoephedrine มีใช้ทั้งตำรับยาเดี่ยวและตำรับยาผสม ซึ่งเดิมสามารถขายในร้านขายยาได้ แต่เนื่องจาก Pseudoephedrine มีโครงสร้างคล้ายคลึงกับ Methamphetamine ซึ่งเป็นสารสำคัญในยาบ้า สามารถใช้ปฏิกิริยาทางเคมีสกัด Pseudoephedrine ออกจากยาตำรับผสมให้เป็น Methamphetamine ได้จึงมีการลักลอบนำยาสูตรผสมไปผลิตเป็นยาบ้า กระทรวงสาธารณสุขจึงเพิ่มความเข้มงวดในการควบคุมการใช้ให้มีใช้ Pseudoephedrine เฉพาะในโรงพยาบาลเท่านั้น

๓. ประเภท ๓ เป็นวัตถุออกฤทธิ์ที่มีการนำมาใช้ในทางการแพทย์ และอาจก่อให้เกิด การนำไปใช้หรือมีแนวโน้มในการนำไปใช้ในทางที่ผิด เช่น Amobarbital, Pentazocine, Pentobarbital ประโยชน์ที่ใช้ในการแพทย์ ได้แก่ คลายวิตกกังวล ช่วยให้หลับ ใช้เป็นยาสลบ รักษาโรคลมชัก ไมเกรน ใช้ลดอุณหภูมิร่างกาย

๔. ประเภท ๔ เป็นวัตถุออกฤทธิ์ที่มีการนำมาใช้ในทางการแพทย์ และอาจก่อให้เกิด การนำไปใช้หรือมีแนวโน้มในการนำไปใช้ในทางที่ผิดน้อยกว่าประเภท ๓ เช่น Clonazepam, Diazepam, Lorazepam ประโยชน์ที่ใช้ในการแพทย์ ได้แก่ คลายวิตกกังวล คลายเครียด ช่วยให้หลับ คลายกล้ามเนื้อ

กฎหมาย ห้ามมิให้บุคคลใด ผลิต ขาย นำเข้า หรือส่งออก ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท ๓ หรือ ๔ หรือนำผ่านวัตถุออกฤทธิ์ทุกประเภท เว้นแต่ได้รับอนุญาต ทั้งนี้ ไม่ใช้บังคับกับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่ง สาขาทันตกรรม ที่ขายให้แก่คนไข้ของตน หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่งที่ขายเฉพาะสำหรับใช้กับสัตว์ที่ตนบำบัด หรือป้องกันโรค และไม่ใช้บังคับในการผลิต ขาย นำเข้า หรือส่งออก โดยกระทรวง ทบวง กรม สภากาชาดไทย องค์การเภสัชกรรม

ประโยชน์ของกัญชา ได้แก่ ลดอาการคลื่นไส้ อาเจียนในผู้ป่วยมะเร็งที่ผ่านการได้รับเคมีบำบัด และอาการดังกล่าวไม่ตอบสนองต่อยาบรรเทาอาการคลื่นไส้อาเจียนที่มีขายอยู่ นอกจากนี้ยังใช้ช่วยกระตุ้นความอยากอาหารให้กับผู้ป่วยกลุ่มโรคเอดส์ หรือ ผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย

การบริหารยาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

การยื่นคำขออนุญาต ด้านยาเสพติด และด้านวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

ผู้ที่ประสงค์จะผลิต/นำเข้า/ส่งออก/จำหน่าย/มีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดให้โทษ ทุกประเภท และผู้ที่ประสงค์จะผลิต/นำเข้า/ส่งออก/จำหน่าย/มีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ทุกประเภท จะต้องยื่นคำขออนุญาตต่อกองควบคุมวัตถุเสพติด สำนักงานอาหารและยา สำหรับผู้ที่อยู่ปริมณฑลและส่วนภูมิภาคให้ยื่นขอที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสามารถยื่นผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์ กรณีเป็นการขายหรือมีไว้ในครอบครองฯ เพื่อใช้กับผู้ป่วยหรือสัตว์ป่วย ผู้ขออนุญาตต้องเป็น ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม หรือผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง ซึ่งสามารถครอบครองได้ในปริมาณที่กำหนดเท่านั้น หากมีปริมาณที่ครอบครองเกินกำหนด มีการกำหนดบทลงโทษไว้เช่นกัน

ข้อพึงปฏิบัติหลังได้รับอนุญาต ปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

การทำรายงาน

สถานพยาบาลผู้ได้รับอนุญาตจำหน่าย/มีไว้ในครอบครอง ยาเสพติด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ต้องทำบัญชีรับ-จ่าย, รายงานประจำเดือน, และรายงานประจำปี โดยกรอกรายละเอียดให้ถูกต้องครบถ้วนทุกช่องรหัสสถานที่ รหัสผู้ถือใบอนุญาตทุกครั้ง การลงชื่อยาต้องลงทั้งชื่อสามัญ และชื่อการค้าของยา โดยแยก การลงปริมาณการใช้ไม่ต้องคำนวณเป็นกรัม สามารถลงเป็นมิลลิลิตร (ml) เม็ด ขวด หลอด ได้ และยอดรับ-จ่าย ยอดคงเหลือต้องถูกต้องตามจริง รายงานต้องมีลายเซ็นผู้รับใบอนุญาตกำกับในการทำรายงานทุกครั้ง

การส่งรายงานด้วยตนเองสามารถส่งได้ที่ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา อาคารเงินทุนหมุนเวียนยาเสพติด ชั้น ๓ หรือส่งทางไปรษณีย์ให้เจ้าหน้าที่ของถึง ผู้อำนวยการกลุ่มเงินทุนหมุนเวียนยาเสพติดโดยตรง เพื่อมิให้เกิดความล่าช้า ตามที่อยู่ดังต่อไปนี้ ที่อยู่ : กลุ่มเงินทุนหมุนเวียนยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข ๘๘/ ๒๔ ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐ และสามารถรายงานได้ทางเว็บไซต์กลุ่มเงินทุนหมุนเวียนยาเสพติดควบคู่กัน

ในกรณีที่โรงพยาบาลและสถานประกอบการไม่ได้มีการจ่ายยาเสพติด หรือวัตถุเสพติดทางการแพทย์ ในเดือนนั้นๆ จำเป็นต้องส่งรายงานประจำเดือนมาตามปกติ โดยมียอดจ่ายเป็นศูนย์ด้วย การทำรายงานการใช้วัตถุเสพติดทางการแพทย์ ทั้งแบบประจำเดือนและแบบประจำปีถือให้สถานพยาบาล ทุกที่ปฏิบัติโดยเคร่งครัด เนื่องจากมีผลต่อการพิจารณาคำขอซื้อวัตถุเสพติดทางการแพทย์อย่างต่อเนื่อง มิฉะนั้นจะเกิดความล่าช้าในการรับยาต่อไป

สรุปสาระสำคัญการจัดทำบัญชี / รายงาน ของผู้รับอนุญาตเกี่ยวกับวัตถุออกฤทธิ์และยาเสพติด
กลุ่มผู้รับอนุญาต คลินิก / โรงพยาบาล

ประเภท	ชื่อใบอนุญาต	แบบคำขอรับ ใบอนุญาต	แบบบัญชีรับ-จ่าย	แบบรายงาน ประจำเดือน / ประจำปี
วัตถุออกฤทธิ์ ในประเภท2	ใบอนุญาตขาย วัตถุออกฤทธิ์ ในประเภท2	แบบ ข.ว.จ.2-1	แบบ บ.ว.จ.-ขพ. ต้องเก็บรักษาไว้และพร้อม ที่จะแสดงต่อพนักงาน เจ้าหน้าที่ ได้ตลอดเวลาในขณะที่เปิด ดำเนินการ ทั้งนี้ อย่างน้อย ภายใน <u>สองปี</u> นับแต่วันลง รายการครั้งสุดท้ายในบัญชี	แบบ ร.ขจ.2/เดือน แบบ ร.ขจ.2/ปี เสนอรายงานให้เลขาธิการ ทราบ ภายในระยะเวลา หนึ่งเดือนนับแต่วันสิ้นเดือนหรือ สิ้นปี แล้วแต่กรณี
วัตถุออกฤทธิ์ ในประเภท3,4	ใบอนุญาตครอบครอง วัตถุออกฤทธิ์ ในประเภท3.4	แบบ ค.ว.จ.2/3/4-1	แบบ บ.ว.จ.-คค1 ต้องเก็บรักษาไว้และพร้อม ที่จะแสดงต่อพนักงาน เจ้าหน้าที่ ได้ตลอดเวลาในขณะที่เปิด ดำเนินการ ทั้งนี้ อย่างน้อย ภายใน <u>สองปี</u> นับแต่วันลง รายการครั้งสุดท้ายในบัญชี	แบบ ร.ว.จ.3/4/เดือน แบบ ร.ว.จ.3/4/ปี เสนอรายงานให้เลขาธิการ ทราบ ภายในระยะเวลา หนึ่งเดือนนับแต่วันสิ้นเดือน หรือสิ้นปี แล้วแต่กรณี
ยาเสพติดให้โทษ ในประเภท2	ใบอนุญาตจำหน่าย ยาเสพติดให้โทษ ในประเภท2	แบบ ย.ส.1	แบบ ย.ส.6 เสนอรายงานให้เลขาธิการ ทราบ ภายในระยะเวลา หนึ่งเดือนนับแต่ วันสิ้นเดือน ต้องเก็บรักษาไว้และพร้อมที่จะแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ได้ตลอดเวลาในขณะที่เปิดดำเนินการ ทั้งนี้ อย่างน้อยภายใน <u>ห้าปี</u> นับแต่วันลงรายการครั้งสุดท้ายในบัญชี	แบบ ย.ส.7 เสนอรายงานให้เลขาธิการ ทราบ ภายในระยะเวลา หนึ่งเดือนนับแต่ วันสิ้นปี

แบบฟอร์มรายงานทั้งหมดสามารถดาวน์โหลดได้ทาง

www.fda.moph.go.th/sites/Narcotics/SitePages/DownloadReport.aspx

การเก็บรักษา

ยาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท เก็บที่อุณหภูมิห้อง พ้นแสง และความชื้น ต้องแยกเก็บจากยาทั่วไปในที่ที่เป็นสัดส่วน มั่นคงปลอดภัย สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา มีป้ายระบุ “ ตู้เก็บยาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ” มีการล็อกกุญแจ เพื่อป้องกันการเข้าถึง และป้องกันการนำยาไปใช้ในทางที่ผิด อาจกำหนดผู้รับผิดชอบเป็นผู้ถือกุญแจ เมื่อไขตู้เก็บแล้วห้ามคาบกุญแจไว้ที่ตู้เก็บเพื่อป้องกันการสูญหายของยา และควรมีบัตรควบคุมการเบิก จ่าย โดยเฉพาะการตัดจ่ายให้ผู้ป่วยควรตัดตามรายชื่อผู้ป่วย

ควรกำหนดให้มีการตรวจสอบจำนวนและชนิดของยาให้ถูกต้องตามบัญชีควบคุม อาจกำหนดเวลาในการตรวจสอบเข้าก่อนเริ่มงานและก่อนเวลาเลิกงาน พร้อมเซ็นชื่อผู้ตรวจสอบท้ายบัตรควบคุม

การสำรองยาที่ห้องฉุกเฉิน ห้องตรวจ และหอผู้ป่วย

จำนวนชนิดและจำนวนของยาเสพติดที่สำรองที่ห้องฉุกเฉิน ห้องตรวจ และหอผู้ป่วย พิจารณากำหนดร่วมกันตามนโยบายการควบคุมของสถานพยาบาล การเก็บรักษายาปฏิบัติเช่นที่กล่าวมาในหัวข้อการเก็บรักษา กำหนดผู้รับผิดชอบในการเข้าถึง และควรตรวจสอบวันหมดอายุของยาอย่างสม่ำเสมอเพื่อดำเนินการแลกเปลี่ยนยาที่มีอายุยาวกว่า

การสั่งใช้ยา

กำหนดให้แพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมเป็นผู้สั่งใช้ การสั่งใช้ยาต้องบันทึกในเวชระเบียน ใบสั่งยาหรือโปรแกรมการสั่งใช้ยา หรือ ใบ Doctor Order Sheet สำหรับการสั่งใช้ยาเสพติดต้องบันทึกในแบบบันทึก ย.ส. ๕ ด้วย โดยให้ระบุรายละเอียดผู้สั่ง คำสั่งการใช้ยา รายละเอียดผู้ป่วยให้ชัดเจน กรณีมีการแก้ไข ให้ขีดทับส่วนที่แก้ไข และเขียนชื่อกำกับ ไม่อนุญาตให้ใช้น้ำยาลบคำผิดใดๆ ในใบ ย.ส. ๕ ข้อกำหนดการควบคุมการสั่งใช้จากแพทย์ เฉพาะทาง ปริมาณการสั่งใช้ขึ้นกับนโยบายของสถานพยาบาลเป็นผู้กำหนด

ใบสั่งจ่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒

ข้าพเจ้า.....ใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะ /
ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรม/ใบอนุญาตประกอบกรนำบัตรโรคสัตว์ เลขที่.....
อยู่เลขที่..... ต.รอก/ซอย..... ถนน.....
หมู่ที่..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต.....
จังหวัด..... โทรศัพท์.....
รายการยาเสพติดให้โทษที่สั่งจ่ายและจำนวน

ให้แก่ (ชื่อผู้รับการรักษาหรือชื่อเจ้าของสัตว์ซึ่งรับการนำบัตร)

อยู่เลขที่..... ต.รอก/ซอย..... ถนน.....
หมู่ที่..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต.....
จังหวัด..... โทรศัพท์.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ. ....

(ลายมือชื่อ).....ผู้ออกใบสั่ง

การบริหารยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทนั้น อาจใช้ยาจากที่สำรองไว้ที่ห้องยา
ฉุกเฉิน ห้องตรวจ และหอผู้ป่วย ไปก่อน จึงเบิกคืนจากห้องจ่ายยา พยาบาลผู้ฉีดควรตรวจสอบคำสั่งใช้จากเวช
ระเบียน ใบสั่งฉีดยา แบบบันทึก ย.ส. ๕ ก่อนฉีดให้ผู้ป่วย จากนั้นนำชาก Ampule ยาฉีดพร้อมใบสั่งยาหรือใบ
Doctor Order Sheet ไปห้องจ่ายยา เพื่อรับยาคืน ควรมีสมาคมบันทึกลงนามผู้มอบ ผู้รับคืน เป็นหลักฐานในการ
ส่งมอบ กรณีที่ไม่มีชากมาแลกเปลี่ยนให้หมายเหตุไว้และลงนามโดยพยาบาลผู้รับผิดชอบเพื่อนำส่งชากยาใน
ภายหลัง

การเบิกจ่าย

ห้องจ่ายยาตรวจสอบความถูกต้องของรายละเอียดคำสั่งใช้ในแบบบันทึก ย.ส. ๕ กับคำสั่งใช้ยาในใบสั่ง
ยา หากมีข้อสงสัยให้ประสานแพทย์ผู้สั่งหรือพยาบาลผู้เกี่ยวข้อง ผู้รับผิดชอบถือกุญแจตู้ยาเสพติดในการตัดจ่าย
ยาในบัตรควบคุมตามรายชื่อผู้ป่วย พร้อมเซ็นชื่อผู้ตัดจ่ายทำบัตรควบคุม โดยตรวจสอบจำนวนคงเหลือว่าถูกต้อง
ตามบัตรควบคุมหรือไม่ก่อนและหลังการตัดจ่าย เก็บรวบรวมแบบบันทึก ย.ส. ๕ แยกตามรายการยา และแยกเก็บ
ชาก ampule ไว้เป็นสัดส่วนเพื่อทำการจำหน่ายชากต่อไป

การทำลายยา กรณีวัตถุเสพติดที่มีในครอบครองหมดอายุเสื่อมคุณภาพ หรือไม่ประสงค์จะครอบครองต่อไป

บุคคล/ผู้ที่เกี่ยวข้อง	ขั้นตอนดำเนินการ	เอกสารที่เกี่ยวข้อง
<p>๑) หัวหน้าส่วนราชการ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือ ผู้อำนวยการโรงพยาบาล</p> <p>๒) คณะกรรมการที่ถูกแต่งตั้ง จำนวน ๓ ท่าน</p> <p>หมายเหตุ บุคคลที่มีชื่อเป็นคณะกรรมการที่ถูกแต่งตั้งตาม พรบ.จัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐</p>	<p>๑. การตั้งคณะกรรมการควบคุมการทำลายและขออนุมัติทำลาย</p> <p>๑) หน่วยงานจัดตั้งคณะกรรมการตาม พรบ.จัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ อย่างน้อย ๓ ท่าน เพื่อมีหน้าที่ทำลายวัตถุเสพติด</p> <p>๒) จัดทำหนังสือแจ้งความประสงค์ในการขอทำลายวัตถุเสพติดที่หมดอายุหรือเหตุอื่นๆ เสนอยังผู้ว่าราชการจังหวัด หรือ ผู้แทนที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย โดยให้เป็นไปตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่หน่วยงานของรัฐกำหนด</p>	<p>- บันทึกข้อความเสนออนุมัติ</p>
<p>๑) หัวหน้าส่วนราชการ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือ ผู้อำนวยการโรงพยาบาล</p> <p>๒) คณะกรรมการที่ถูกแต่งตั้ง จำนวน ๓ ท่าน</p> <p>หมายเหตุ บุคคลที่มีชื่อเป็นคณะกรรมการที่ถูกแต่งตั้งตาม พรบ.จัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐</p>	<p>๒. การทำลายและกำจัด</p> <p>๑) ให้กรรมการทำลายวัตถุเสพติดที่โดยวิธีที่เหมาะสม โดยหลักการให้ทำลายสภาพ หรือทำให้วัตถุเสพติดเสื่อมสภาพ ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ด้วยการวิธีที่เหมาะสม เช่น ละลายน้ำ ทำลายสภาพสำหรับยาเม็ด/ แคปซูล หรือหักแอมพูลทำลายสำหรับยาฉีด หลังจากนั้นนำไปทิ้งในบ่อบำบัดน้ำเสียหรือส่งเผาทำลายต่อไป เป็นต้น</p>	<p>- บันทึกควบคุมการทำลายวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท</p> <p>- บันทึกควบคุมการทำลายยาเสพติด</p> <p>หมายเหตุ ตัวอย่างบันทึกตามเอกสารที่แนบมาด้วย</p>
	<p>๒) ลงรายละเอียดบันทึกการทำลายวัตถุเสพติดพร้อมถ่ายภาพก่อนและหลังการทำลายเพื่อใช้แนบประกอบการส่งรายงานประจำเดือน</p> <p>หมายเหตุ ให้ดำเนินการทำลายยาให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วัน นับถัดจากวันที่หัวหน้าหน่วยงานของรัฐสั่งการ</p>	

บุคคล/ผู้ที่เกี่ยวข้อง	ขั้นตอนดำเนินการ	เอกสารที่เกี่ยวข้อง
	๓. การรายงานผลการทำลายวัตถุเสพติด จัดทำบันทึกเสนอหัวหน้าส่วนราชการ เพื่อแจ้งผลการทำลายวัตถุเสพติดตามขั้นตอนต่อไป	
- ผู้แทนผู้รับอนุญาต เช่น เกษีซกร หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	๔. การตัดจ่ายในรายงานประจำเดือนให้ตัดยอดในบัญชี รับ-จ่าย (รายงานประจำเดือน) พร้อมแนบหลักฐาน เช่น บันทึกควบคุมการทำลาย บันทึกอนุมัติให้ทำลาย และภาพถ่าย เสนอมายังสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	- รายงานประจำเดือน - สำเนาบันทึกการควบคุมการทำลายยาวัตถุเสพติด - ภาพถ่ายการทำลายยา

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานอาหารและยา, กองพัฒนาศักยภาพผู้บริโภค. คู่มือประชาชนฉบับผู้ประกอบการด้านผลิตภัณฑ์ยาและผลิตภัณฑ์วัตถุเสพติด. สืบค้นเมื่อ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒, จาก

<http://www.fda.moph.go.th/sites/Narcotics/Pages/Main.aspx>

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ สืบค้นเมื่อ ๒ มีนาคม ๒๕๖๒ จาก <http://www.phmc.coj.go.th>

พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๕๙ สืบค้นเมื่อ ๒ มีนาคม ๒๕๖๒ จาก

<http://www.fda.moph.go.th/sites/Narcotics/Pages/Main.aspx>

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒ สืบค้นเมื่อ ๔ มีนาคม ๒๕๖๒ จาก

<http://www.fda.moph.go.th/sites/Narcotics/Pages/Main.aspx>

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การแจ้งการมีไว้ในครอบครองกัญชา สำหรับผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๖/๕

และบุคคลอื่นที่มีไข้ผู้ป่วยตามมาตรา ๒๒ (๒) ก่อนพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ.

๒๕๖๒ ใช้บังคับ โดยไม่ต้องได้รับโทษ พ.ศ. ๒๕๖๒ สืบค้นเมื่อ ๔ มีนาคม ๒๕๖๒ จาก

<http://www.fda.moph.go.th/sites/Narcotics/Pages/Main.aspx>

กรชัย ฉันทจิรธรรม. วัตถุออกฤทธิ์. สืบค้นเมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๒ จาก

<http://haamor.com/th>

ประสิทธิ์ วงศ์ตรีรัตนชัย. การบริหารจัดการยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

ในประเภท ๒. สืบค้นเมื่อ ๘ มีนาคม ๒๕๖๒ จาก

<http://www.med.cmu.ac.th/hospital/ha/HAPlates/>

พงศธร มีสวัสดิ์สม. ซูโดเอเฟดรีน (Pseudoephedrine) พระเอกหรือผู้ร้าย ? สืบค้นเมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๒ จาก

<https://www.pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge>

พวงทอง ไกรพิบูลย์. ประเภทยาเสพติดให้โทษ ยาเสพติด (Illegal Drugs). สืบค้นเมื่อ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒ จาก

<http://haamor.com/th>

อภัย ราษฎร์วิจิตร. ซูโดอีเฟดรีน (Pseudoephedrine). สืบค้นเมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๒ จาก

<http://haamor.com/th>

อภัย ราษฎร์วิจิตร. เอฟีดรีน (Ephedrine). สืบค้นเมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๒ จาก

<http://haamor.com/th>